

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı, Atılganlık ve Özgecilik Düzeyleri ile Aralarındaki İlişkinin İncelenmesi

Received/Geliş: 18/03/2016
Accepted/Kabul: 09/10/2016

Erhan KILINÇ*
Meryem KILIÇ**
Nuriye Nesrin İPEKÇİ***

Öz

Bu çalışmanın amacı, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundaki (HSVS) öğrencilerin benlik saygısı, atılganlık ve özgecilik (yardımseverlik) seviyelerini belirlemek ve bu değişkenler arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Araştırmanın örneklemini 2013-2014 öğretim yılında Kilis 7 Aralık Üniversitesi SHMYO'da öğrenim gören öğrencilerden (n=288) oluşmaktadır. Veriler anket yoluyla toplanmıştır. Anket formu, sosyo-demografik özelliklere ilişkin sorular, Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği, Rathus Atılganlık Envanteri ve Özgecilik Ölçeği sorularından oluşmuştur. Veriler, sayısal ve yüzde dağılımlar, ortalamalar ve korelasyon analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerinin benlik saygısı toplam puanı 61,11±11,60, atılganlık toplam puanı 19,18±24,63, özgecilik toplam puanı 63.92±9.81 olarak saptanmıştır. Öğrencilerin özgecilik, benlik saygısı ve atılganlık düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır. Öğrencilerin okudukları bölümlere göre benlik saygısı, atılganlık ve özgecilik düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bununla birlikte, öğrencilerin okudukları bölümler ile özgeciliğin sosyal ve yardımseverlik boyutlarında anlamlı bir farklılık saptanmıştır (p<0,05). Benlik saygısı, atılganlık ve özgecilik düzeyini artırmaya yönelik eğitimler, dersler içerikleri ve ders işleyiş modelleri, SHMYO öğrencilerine önemli katkılar sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: SHMYO Öğrencileri, Benlik Saygısı, Atılganlık Düzeyi, Özgecilik

*Öğr.Gör.Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, SHMYO, Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Programı, erhankilinc@kilis.edu.tr

** Doktora öğrencisi, Koç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Bölümü

***Öğr.Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, SHMYO, İlk ve Acil Yardım Programı, nesrinipekci@kilis.edu.tr

Self-Esteem, Assertiveness and Altruism Levels of SHMYO Students and Investigation of Relationship Between Them

Abstract

The aim of this study is to determine the students' levels of self-esteem, assertiveness and altruism (helpfulness) at Health Services Vocational School and to examine the relationship between these variables. The research sample consists of students (n=288) studying in 2013-2014 academic year at SHMYO, Kilis 7 Aralık University. Data were collected through questionnaires. The questionnaire consists of questions of socio-demographic characteristics, Coopersmith Self-Esteem Scale, Rathus Assertiveness Inventory and Altruism Scale. The data were evaluated using numerical, percentage distributions, mean and correlation analysis. According to the survey, the total score of the self-esteem of the students were determined 61.11 ± 11.60 , assertiveness total score of 19.18 ± 24.63 and altruism total score of 63.92 ± 9.8 . A positive significant relationship were determined between the levels of self-esteem, assertiveness and altruism of students. The level of self-esteem, assertiveness and altruism of students weren't determined statistically significant difference according to the section. However, the level of the social and helpfulness dimensions of altruism of students were determined statistically significant difference according to the section ($p < 0,05$). Efforts of training, course content and course operation models will make important contributions for increase to the level of self-esteem, assertiveness and altruism of SHMYO students.

Keywords: SHMYO students, Self-Esteem, Assertiveness level, Altruism

Giriş

İnsanların hayat boyu bir şeylere ihtiyaç duydukları ve bu ihtiyaçları karşılamaya çalıştıkları bilinmektedir. Bunlardan biri de kendini gerçekleştirme ve sevgi ihtiyacıdır. Bu ihtiyaçlar yeterince karşılandığında birey kendine güven duyar, kendini değerli hisseder, mutlu ve başarılı olur. Bu ihtiyaçların yeterince karşılanamaması durumunda ise bireyin kendine olan güveni sarsılır; kendini değersiz, mutsuz ve başarısız hisseder (Eroğlu, 2000).

Benlik kavramı, bireyin kişiliği, doğası, özellikleri ve bireyselliği hakkındaki düşüncesi, algılama biçimi, tanıma, tanımlama ve değerlendirme biçimi; iç varlığın oluşturduğu kişiliğin öznel yanı olarak tanımlanır (Güney, 2009; Yazgan vd.,2009; Evrim vd., 2013). Benliğini tanımaya çalışan birey, genellikle kendine “Ben kimim, amaç ve hedefim nedir ve neler yapabilirim?” gibi sorular sorar ve bu sorulara cevap arar (Güney, 2009). Bu doğrultuda insanın benliğini aşarak mükemmelliğe doğru bir geçiş yapma çabası içerisinde olduğu söylenebilir (Eroğlu, 2000). Benlik kavramı, günlük hayatımızı, davranışlarımızı ve başarılarımızı önemli ölçüde etkilemektedir. Bunun nedeni benliğin, içimizdeki bizi gözetleyen, denetleyen, değerlendiren, yargılayan ve nasıl davranmamız gerektiğine karar veren bir içsel güç olmasıdır (Güney, 2009).

Yaşamımızda yeri önemli olan benlik saygısı kavramı ise bireylerin algıladıkları, benliklerine biçtikleri değer olarak tanımlanır. Bireyin öz değerlendirmeleri, kendinde kabul görme, onaylanma ve öz değerlilik duyguları oluşturuyorsa, bu durum bireyin benlik saygısının yüksek olduğunu gösterir. Bireyin kendine ilişkin algıları olumsuz ise, benlik saygısının düşük olduğu söylenir. Düşük benlik saygısı, bireyde sıkılğan ve utangaç davranışlara yol açar ve ideal benliklerine ulaşmadıkları için bireyi mutsuz eder (Yazgan vd., 2009).

Bireyler hayatları boyunca, kişisel özellikleri, bilgi ve yeteneklerine göre çok sayıda davranış gerçekleştirirler. Ayrıca bu davranışlarını yaşadıkları sosyal çevreye ve ortama uydurmak durumundadırlar. Bireyin, kendi istekleri ile sosyal çevrenin beklentileri ve normları arasında uyumlu bir davranış sergilemesi, sağlıklı bir davranış yapısını ortaya koyar (Eroğlu, 2000). Bu sağlıklı davranış biçimlerinden biri de atılğanlık davranışıdır. Atılğanlık, bireyin olumlu veya olumsuz duygu, düşünce ve isteklerini,

başkalarının haklarını göz ardı etmeden, kaygı ve suçluluk duymadan cesaretle ifade etmesidir (Uğur, 1996). Atılgn davranış, bireyin kendisini ifade etmesinde ve geliştirmesinde bireye katkı sağlayan aynı zamanda iş verimliliğini ve üretkenliğini artıran davranış biçimidir. Atılgnlık, sadece doğuştan gelen değil, aynı zamanda sonradan da edinilebilen bir davranış türüdür. Bu davranış, öğrenilebilen ve tekrarlarla kullanımı aktan bir davranıştır (Efe, 2007).

Özgecılık, herhangi bir ödüllendirilme beklentisi (iyi bir şey yapmış olmanın verdiği duygu dışında) ve acil bir durum olmaksızın, başka bir bireye/bireylere yardım etme eylemidir (Freedman vd.1989; Morgan vd.,2009). Bu davranış, ödül beklentisinden uzaktır ve diğer olumlu sosyal davranışlara (OSD) nazaran daha içseldir (Yöntem ve İlhan, 2013). Bu kavram, başkalarına salt yardım eden veya yardımı amaçlayan her davranışı kapsar. Küçük de olsa bir çıkar söz konusu olduğu durumlarda, yapılan yardım davranışı özgecılık davranışı olmamakta, sadece başkaları yararına yapılan davranışı içerisinde değerlendirilmektedir. Özgeci davranış üzerine yapılan araştırmalar, genellikle bu davranışın daha çok kendiliğinden gerçekleşen koşullar üzerine yoğunlaştığı göstermektedir (Freedman vd.,1989).

Üniversitelerin sağlık programlarında okuyan öğrenciler, eğitim hayatlarında birtakım sorunlarla (barınma, ekonomik sorun, ders yoğunluğu, hastane uygulamaları ve stajları, iletişim sorunları vb.) karşı karşıya kalabilmektedir. Bununla birlikte bu öğrencilerin mezun olduklarında çalışacakları çalışma alanı da (sağlık kurumları) yoğun ve streslidir. Bu açıdan, öğrencilerin hem okul koşullarına uyum sağlayabilmeleri ve eğitim hayatında karşılaştıkları sorunlarını çözebilmeleri hem de ileri de çalışacakları sağlık sektörünün şartlarına uygun davranışlar geliştirebilmeleri, üzerinde durulması gereken önemli bir konudur.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de nitelikli ara işgücü ihtiyacı günden güne artmaktadır. Artık iş dünyasında nicelikten önce niteliksel unsurlar daha çok ön plana çıkmıştır. Sağlık sektörüne ara işgücünü yetiştiren SHMYO'da eğitim gören öğrencilerinin benlik saygı düzeylerinin yüksek olması, özgeci ve atılgn davranış sergilemeleri, sağlık eğitiminde ve sonrasında sağlık hizmetleri kaliteli sunulması açısından önemlidir. Nitelikli bir sağlık çalışanı yetiştirmek için bu tür çalışmalar, sağlık eğitimine,

öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine ve mesleki gelişimlerine önemli katkılar sağlayacaktır.

Araştırmanın Amacı ve Türü

Bu çalışmada; SHMYO' da öğrenim gören öğrencilerin benlik saygısı, atılganlık düzeyi ve özgecilik düzeylerinin belirlenmesi ve bu değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma, tanımlayıcı ve kesitsel nitelikte yapılmıştır.

Evren ve Örneklem:

Araştırmanın evrenini, 2013-2014 öğretim yılında Kilis 7 Aralık Üniversitesi SHMYO'nun Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik, İlk ve Acil Yardım, Optisyenlik ve Yaşlı Bakımı programlarında öğrenim gören öğrenciler (N=456) oluşturmaktadır. Bu kapsamında, araştırmanın yapıldığı sırada okulda olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 288 öğrenci örneklem olarak alınmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

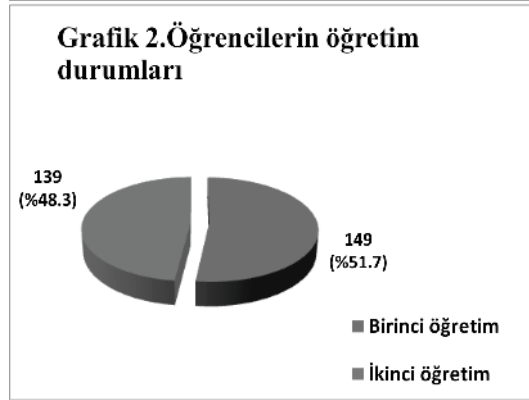
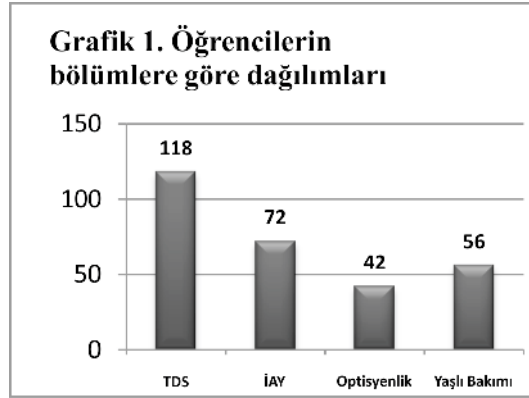
Veriler anket yoluyla toplanmıştır. Anket formu, sosyo-demografik özelliklere ilişkin kişisel bilgi formu, Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği, Rathus Atılganlık Envanteri Ölçeği ve Özgecilik Ölçeği (1968 yılında CE London ve Bower tarafından geliştirilmiş, Akbaba (1994, 2001) tarafından Türkçeye çevrilen) soruları olmak üzere toplam 94 sorudan oluşmaktadır. Veriler, sayısal ve yüzdelerle dağılımlar, ortalamalar ve korelasyon analizi yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Sosyo-Demografik Özellikler		n	% yüzde	Sosyo-Demografik Özellikler		n	% yüzde
Cinsiyet	Erkek	88	%30.6	Yaş	17-19	102	%35.4
	Kadın	200	%69.4		20-23	165	%57.3
Mezun olduğu lise	Düz lise	134	%46.5		24-26	21	%7.3
	Meslek lisesi	126	%43.8	Baba eğitim durumu	Okur-yazar değil	15	%5.2
	Anadolu Lisesi	28	%9.8		Okur-yazar	17	%5.9
Size ait aylık gelir	Yeterli	93	%32.3	İlkokul	126	%43.8	
	İdare eder	127	%44.1	Ortaokul	63	%21.9	
	Yetersiz	68	%23.6	Lise	50	%17.4	
Yetiştirdiğiniz aile tipi	Çekirdek aile	241	%83.7	Üniversite ve üzeri	17	%5.9	
	Geniş aile	29	%10.1	Anne eğitim durumu	Okur-yazar değil	85	%29.5
	Parçalanmış aile	18	%6.3		Okur-yazar	39	%13.5
Okuduğunuz bölümü seçme nedeni	İsteyerek	114	%39.6		İlkokul	105	%36.5
	Ailenin yönlendirmesi	41	%14.2		Ortaokul	36	%12.5
	İş bulma imkânı	75	%26		Lise	20	%6.9
	Tesadüf	16	%5.6		Üniversite ve üzeri	3	%1
	İsteddiği bölüme puanın yetmemesi	29	%10.1	Okuduğunuz üniversiteden memnuniyetiniz	Memnun	56	%19.4
					Kısmen memnun	155	%53.8
Toplam		288	%100	Memnun değil	77	%26.7	
				Okuduğunuz bölümden memnuniyetiniz	Memnun	162	%56.3
			Kısmen memnun		103	%35.8	
				Memnun değil	23	%8	

Katılımcıların %69.4'ü kız, %30.6'sı erkek öğrencidir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin %57.3'ü 20-23 yaş aralığında, %46.5'i düz lise mezunu, %43.8'inin babası ilköğretim mezunu, %36.5'inin annesi ilköğretim mezunu, %83.7'sinin çekirdek aile yapısına sahip, %44.1'inin aylık geliri idare eden, %39.6'sı okuduğu bölümü isteyerek seçen, %53.8 okuduğu üniversiteden kısmen memnun olan, %56.3'ünün okuduğu bölümden memnun olan öğrencilerden oluştuğu saptanmıştır (Tablo 1).

Öğrencilerin bölümlere göre dağılımı, Grafik 1'de verilmiştir. Katılımcıların 118'i Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik, 72'si İlk ve Acil Yardım, 42'si Optisyenlik, 56'sı Yaşlı Bakımı programlarında okuyan öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin %51.7'si birinci öğretim, %48.3'ü ikinci öğretimde okumaktadır (Grafik 2).

Tablo 2: Araştırma Ölçekleri Toplam Puanlarının Korelasyonu

		Özgecilik toplam puan	Atılganlık toplam puan	Benlik Saygısı toplam puan
Benlik Saygısı toplam puan	Pearson Correlation	.252**	.504**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	
	N	288	288	288
Atılganlık toplam puan	Pearson Correlation	.130*	1	.504**
	Sig. (2-tailed)	.028		.000
	N	288	288	288
Özgecilik toplam puan	Pearson Correlation	1	.130*	.252**
	Sig. (2-tailed)		.028	.000
	N	288	288	288

*. 0.05 ** .0.01

Araştırmada kullanılan özgecilik, atılganlık ve benlik saygısı ölçeklerinin birbirleri ile korelasyonu incelenmiş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

1. Benlik saygısı ile özgecilik puanları arasında düşük derecede pozitif yönlü bir korelasyon olduğu saptanmıştır ($r=0.252$ $p=0.000$). Yani öğrencilerin benlik saygısı artıkça, özgecilik düzeyleri artmaktadır.

2. Öğrencilerin benlik saygısı ile atılganlık puanları arasında yüksek derecede pozitif yönlü bir korelasyon saptanmıştır ($r=0.504$ $p=0.000$). Diğer bir ifadeyle, öğrencilerin atılganlık düzeyleri artıkça, benlik saygısı düzeyi artmaktadır.

3. Öğrencilerin atılganlık puanı ile özgecilik puanı arasında düşük derece pozitif bir korelasyon saptanmıştır ($r=0.130$ $p=0.028$). Bu bağlamda, öğrencilerin atılganlık düzeyleri artıkça, özgecilik düzeyleri arttığı söylenebilir.

Literatür incelendiğinde, SHMYO'larda benlik saygısı, atılganlık düzeyi ve özgecilik düzeyinin belirlenmesi ve bu değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine yapılan çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle araştırma sonuçları, Sağlık Yüksekokulu (SYO) öğrencileri üzerine yapılan çalışma sonuçları ile karşılaştırılmıştır. Bu yüzden önlisans ve lisans eğitimi veren okullar arasında bir farklılık göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırmanın bu sonuçları ile diğer araştırma bulguları benzerlik göstermektedir. Dinçer ve Öztunç (2009)'un SYO hemşirelik ve ebelik öğrencileri (N=409) üzerinde yaptığı çalışmasında, BSÖ ile RAE puanları arasında pozitif yönde orta derecede anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=0.588$, $p<0.01$) (Dinçer ve Öztunç,2009). Bu konuda yapılmış pek çok araştırma, bu sonuçları desteklemektedir (Kutlu vd.,1999; Kahriman, 2005; Yılmaz ve Ekinci, 2001).

Tablo 3: Araştırma Ölçekleri Toplam Puan Ortalamaları

ÖLÇEKLER	Ort. ± Ss	min	max
Benlik Saygısı toplam puanı	61,11±11,60	35.00	97.00
Atılganlık toplam puan	19,18±24,63	-64.00	96.00
Özgecilik toplam puan	63.92±09.81	36.00	91.00
Özgecilik aile boyutu	16.69±03.20	7,00	25,00
Özgecilik sosyal boyutu	14,00±04.53	5,00	25,00
Özgecilik yardımseverlik boyutu	16,22±03.35	7,00	25,00
Özgecilik sorumluluk boyutu	17,01±03.21	5,00	25,00

Tablo 3'te görüldüğü üzere, öğrencilerin benlik saygısı toplam puanı 61,11±11,60, atılganlık toplam puanı 19,18±24,63, özgecilik toplam puanı 63.92±9.81'dir. Özgecilik ölçeğinin alt boyutları içinde en yüksek puan, sorumluluk (17.01±3.21) alt boyutu, en düşük puan sosyal (14.00±4.53) alt boyutunundur.

Araştırmada SHMYO programlarının BSÖ puan ortalaması 61,11±11,60 olarak bulunmuştur. Diğer çalışmalarda bulunan BSÖ puan ortalamaları aşağıdaki tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (BSÖ) Kullanılan Çalışmalar

Araştırmayı yapan	Araştırma kapsamında çalışılan örneklem ve sayısı	Araştırma yılı	BSÖ puanı
Torun vd.	Sağlık Yüksekokulunda öğrenim gören 236 öğrenci	2012	68,56±18,27
Dinçer ve Öztunç	Sağlık Yüksekokulu'nun 409 hemşirelik ve ebelik bölümü öğrencisi	2009	70.30±16.10
Sevindik vd.	Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu Bölümünde okuyan 320 öğrenci	2007	72.00±16.00
Kariman, İ.	Sağlık Yüksekokulunda öğrenim gören 441 öğrenci	2004	69.16±17.34
Çelebi vd.	Sağlık Yüksekokulu ebelik bölümü 3. sınıfta eğitim gören 71 öğrenci	2003	72.90±16.30
Yılmaz ve Ekinci	Hemşirelik Yüksekokulunda öğrenim gören 344 öğrenci	2001	65.65±16.95

Tablo 4'de görüldüğü üzere SHMYO öğrencilerinin BSÖ puan ortalaması, diğer çalışmalara göre (SYO) daha düşüktür. Okullar arası eğitim süresi farklılığı, mezun olunan lise, araştırma örneklemini içerisindeki bölümlerin heterojen yapısı, bu farklılığın nedeni olabilir.

Araştırmada SHMYO programlarının Atılganlık Ölçeği puan ortalaması 19,18±24,63 bulunmuştur. Diğer çalışmalarda bulunan sonuçlar aşağıdaki tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Rathus Atılganlık Ölçeği (RAE) Kullanılan Çalışmalar

Araştırmayı yapan	Araştırma kapsamında çalışılan örneklem ve sayısı	Araştırma yılı	RAE puanı
Koçak vd.	Sağlık Yüksekokulunda öğrenim gören 468 öğrenci	2014	9,49±18,33
Dinçer ve Öztunç	Sağlık Yüksekokulu'nun 409 hemşirelik ve ebelik bölümü öğrenci	2009	21.50±21.27
Torun vd.	Sağlık Yüksekokulunda öğrenim gören 345 öğrenci	2008	21,27±21,18
Kahrman, İ.	Sağlık Yüksekokulunda öğrenim gören 441 öğrenci	2004	21.25±20.66
Yılmaz ve Ekinci	Hemşirelik Yüksekokulunda öğrenim gören 344 öğrenci	2001	20.90±25.00

Tablo 5'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerinin RAE puanı ortalaması, diğer çalışmalara yakın bir puandadır.

Araştırmada SHMYO programlarının Özgecilik Ölçeği puan ortalaması 63.92 ± 9.81 olarak saptanmıştır. Özgecilik ölçeğinin alt boyutlarının ise, sorumluluk boyutu, 17.01 ± 3.21 ; aile boyutu, 16.69 ± 3.20 , yardımseverlik boyutu, $16,22 \pm 3.35$; sosyal boyutu, 14.00 ± 4.53 olduğu görülmektedir. Diğer çalışmalarda bulunan sonuçlar ise aşağıdaki tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Özgecilik Ölçeği Kullanılan Çalışmalar

Araştırmayı yapan	Araştırma kapsamında örneklem	Araştırma yılı	BSÖ puanı
Arpacı ve Özmen	Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nde okuyan 348 öğrenci	2014	72.85 ± 08.18
Pehlivan ve Lafçı	Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören 139 öğrenci	2014	66.28 ± 10.29
Avcı vd.	Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören 218 öğrenci	2013	70.16 ± 09.94
Banbal ve Taşocak	Hemşirelik Yüksekokulu'nda öğrenim gören 443 öğrenci	2010	$67,21 \pm 10,42$

Tablo 6'da görüldüğü üzere öğrencilerinin özgecilik puan ortalaması diğer çalışmalardan daha düşük olduğu görülmektedir. Araştırma SHMYO örneklemini içerisinde bölümlerin heterojen yapısı (sağlık yönü kısmı olan programların bulunması) bu farklılığın sebebi olabilir. Diğer çalışmaların SYO hemşirelik bölümlerinde yapılması nedeniyle, hemşirelik mesleğinin özgecilik ilkesine içeriksel ve ilkesel olarak yakınlığının bulunması, bu farklılığın temel nedenlerinden biri olduğu söylenebilir.

Tablo 7: Öğrencilerin Bölümlerine Göre Ölçek Ortalamalarının Dağılımı							
Ölçekler	Bölümler	N	Ort.+S.s	Min.	Max.	F	p
Benlik saygısı Düzeyi	Tıbbi Doküm. ve Sekreterlik	118	89,74±11,30	56,00	112,00	1,347	,259
	İlk ve Acil Yardım	72	88,82±11,32	53,00	115,00		
	Yaşlı Bakımı	56	88,61±11,24	68,00	113,00		
	Optisyenlik	42	86,98±13,44	58,00	112,00		
	Toplam	288	88,89±11,60	53,00	115,00		
Atılgnlık Düzeyi	Tıbbi Doküm. ve Sekreterlik	118	101,28±13,23	78,00	138,00	,600	,615
	İlk ve Acil Yardım	72	99,61±12,67	58,00	125,00		
	Yaşlı Bakımı	56	97,16±11,90	69,00	133,00		
	Optisyenlik	42	98,05±8,69	80,00	115,00		
	Toplam	288	99,59±12,31	58,00	138,00		
Özgecılık Düzeyi	Tıbbi Doküm. ve Sekreterlik	118	65,31±9,33	38,00	85,00	1,699	,167
	İlk ve Acil Yardım	72	62,86±9,93	36,00	82,00		
	Yaşlı Bakımı	56	62,98±10,91	38,00	91,00		
	Optisyenlik	42	63,10±9,24	38,00	83,00		
	Toplam	288	63,92±9,81	36,00	91,00		
Özgecılık (Aile Boyutu)	Tıbbi Doküm. ve Sekreterlik	118	16,83±3,40	7,00	25,00	1,255	,290
	İlk ve Acil Yardım	72	16,99±2,98	9,00	24,00		
	Yaşlı Bakımı	56	15,96±3,43	9,00	23,00		
	Optisyenlik	42	16,79±2,58	12,00	24,00		
	Toplam	288	16,69±3,20	7,00	25,00		
Özgecılık (Sosyal Boyutu)	Tıbbi Doküm. ve Sekreterlik	118	14,47±4,30	5,00	24,00	2,726	,044
	İlk ve Acil Yardım	72	13,04±4,42	5,00	22,00		
	Yaşlı Bakımı	56	13,41±5,10	5,00	25,00		
	Optisyenlik	42	15,12±4,26	7,00	25,00		
	Toplam	288	14,00±4,53	5,00	25,00		

Özgecilik (Yardımseverlik)	Tıbbi Doküm. ve Sekreterlik	118	16,57±3,20	7,00	23,00	5,105	,002
	İlk ve Acil Yardım	72	15,90±3,40	7,00	23,00		
	Yaşlı Bakımı	56	17,05±3,44	9,00	25,00		
	Optisyenlik	42	14,64±3,07	8,00	23,00		
	Toplam	288	16,22±3,35	7,00	25,00		
Özgecilik (Sorumluluk)	Tıbbi Doküm. ve Sekreterlik	118	17,44±3,23	7,00	25,00	1,397	,244
	İlk ve Acil Yardım	72	16,93±3,00	5,00	22,00		
	Yaşlı Bakımı	56	16,55±3,12	10,00	23,00		
	Optisyenlik	42	16,55±3,54	5,00	24,00		
	Toplam	288	17,01±3,21	5,00	25,00		

Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları bölümlere göre, toplam benlik saygısı, atılganlık ve özgecilik düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bununla birlikte, bölümler özgeciliğin alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde, özgeciliğin sosyal ve yardımseverlik boyutlarında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,05$).

Bu sonuçlara göre, optisyenlik programı öğrencileri, yaşlı bakımı ve ilk ve acil yardım programı öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde sosyal boyutlu özgecilik davranışı (okul içi ve dışı etkinliklerine sıklıkla katılma, topluluklar içerisinde yer alma, gönüllü kuruluşlarda görev alma) sergilemektedirler. Bununla birlikte, yaşlı bakımı programı öğrencileri, optisyenlik programı öğrencilerine nazaran daha yüksek yardımseverlik boyutlu özgecilik davranışı (hayır kurumlarına bağışta bulunma, başkalarına yardım etme, elindekini paylaşma, hasta ve düşkünleri ziyaret etme) sergilemektedirler.

Tablo 8: Bazı Değişkenlere Göre Ölçek Ortalamalarının Dağılımı

Özellikler	(n)	BSÖ puanı	RAE puanı	Özgeciliğ toplam puanı	Özgeciliğ aile boyutu	Özgeciliğ sosyal boyutu	Özgeciliğ yardımsever boyutu	Özgeciliğ sorumluluk boyutu
Öğrenim şekli								
1.Öğretim	149	61,85±12,04	17,18±21,08	63,75=63,75	16,37±16,37	14,21±14,21	16,11±16,11	17,07±17,07
2.Öğretim	139	60,33±11,10	21,32±27,86	64,11±64,11	17,04±17,04	13,78±13,78	16,33±16,33	16,95±16,95
t		1.118	-1.429	-0.307	-1,792	0,793	-0,565	0,310
p		0.265	0.154	0.759	,074	0.428	,572	0,757
Yaş								
17-19	102	62,34±13,02	16,53±23,65	62,45±10,27	16,05±3,17	13,57±4,90	16,21±3,23	16,63±3,32
20-23	165	60,81±10,74	19,20±24,33	64,38±9,32	16,94±3,22	14,14±4,06	16,15±3,43	17,15±3,10
24-26	21	57,53±10,39	31,90±28,60	67,52±10,45	17,90±2,72	15,05±5,96	16,81±3,43	17,76±3,43
F		1,64	3,45	2,77	4,14	1,10	0,36	1,47
p		0.20	0,03	0,06	0,02	0,33	0,69	0,23
Yaşadığı yer								
Köy ve kasaba	57	63,74±11,42	11,19±20,69	61,42±10,68	16,58±3,43	13,07±4,44	15,51±3,21	16,26±3,72
ilçe	96	61,78±10,46	18,92±26,60	64,57±8,90	16,71±2,80	14,60±4,23	16,14±3,26	17,13±2,87
il	100	59,09±12,69	21,80±22,57	65,26±10,05	16,60±3,56	14,46±4,33	16,73±3,46	17,47±3,16
büyükşehir	35	60,80±11,01	25,43±28,04	62,40±9,50	17,11±2,85	12,57±5,54	16,11±3,39	16,60±3,20
F		2,13	3,202	2,31	0,25	2,93	1,67	1,96
p		0,97	0,02	0,08	0,86	0,03	0,17	0,12
Aylık gelir								
yeterli	93	59,62±12,02	25,27±23,78	64,43±9,52	17,28±2,97	14,11±4,49	16,23±3,52	16,82±2,97
idare eder	127	61,20±10,34	16,38±21,41	63,66±9,07	16,57±3,05	13,70±4,33	16,40±3,09	16,99±2,95
yetersiz	68	62,76±12,99	16,24±29,82	63,69±11,57	16,21±3,64	14,38±4,97	15,84±3,61	17,26±3,94
F		1,47	4,224	0,19	2,48	0,54	0,61	0,38
p		0,23	0,016	0,83	0,09	0,58	0,54	0,68
Üni. memnun.								
memnun	56	58,13±10,65	24,36±23,60	68,70±9,09	17,91±2,73	15,46±4,89	16,95±3,45	18,38±3,00
kısmen memnun	153	61,32±11,34	18,56±23,26	63,11±9,99	16,44±3,08	13,63±4,56	16,26±3,35	16,78±3,21
memnun değilim	77	63,12±12,43	16,42±27,53	62,14±9,09	16,31±3,61	13,70±4,07	15,65±3,25	16,48±3,15
F		3,07	1,782	8,82	5,19	3,64	2,46	6,74
p		0,048	0,170	0,00	0,01	0,03	0,09	0,00

Araştırma sonuçlarına göre; 24-26 yaş aralığındaki öğrencilerin (31,90±28,60), 17-19 yaş aralığında olan öğrencilere göre; büyükşehirde yaşamış olan (25,43±28,04) öğrencilerin, köy ve kasabada yaşamış öğrencilere göre; aylık gelirini yeterli bulan (25,27±23,78) öğrencilerin, aylık gelirini yetersiz ve idare eder bulan öğrencilere göre daha atılgan oldukları görülmüştür (p<0.005).

Üniversitesinden memnun olan öğrencilerin, memnun olmayan öğrencilere göre daha çok toplam özgecilik (68,70±9,09), aile (17,91±2,73), sosyal (15,46±4,89) ve sorumluluk (18,38±3,00) boyutlarında özgecilik davranışı sergilediği saptanmıştır (p<0.005). 24-26 yaş grubunda yer alan (17,90±2,72) öğrencilerin, 17-19 yaş aralığında olan öğrencilere göre, aile boyutlu özgecilik; ilde yaşayan öğrencilerin (14,46±4,33) büyükşehirde yaşayan öğrencilere göre daha fazla sosyal boyutlu özgecilik sergiledikleri saptanmıştır. Üniversitesinden memnun olmayan öğrencilerin benlik saygısı düzeyinin (63,12±12,43) memnun olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu da saptanmıştır (p<0.005).

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyeti, öğrenim türü (normal, ikinci öğretim), mezun olduğu okul, yetiştiği aile tipi, anne ve babanın eğitim seviyesi, okuduğu bölümü seçme nedeni, okuduğu bölümden memnuniyet durumu değişkenleri ile benlik saygısı, atılganlık ve özgecilik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (p>0.005).

Çalışma sonuçları ile diğer araştırmalar karşılaştırıldığında, Dinçer ve Öztunç ile Kahrıman'ın çalışmaları arasında aylık geliri yeterli olan öğrenciler, yetersiz olan öğrencilere göre daha yüksek bir benlik saygısına sahip oldukları tespit edilirken, bu çalışmada öğrencilerin aylık gelir düzeyi ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak bir anlamlılık saptanmamıştır.

Yılmaz ve Ekinci'nin çalışmasında ise, bu çalışmada olduğu gibi öğrencilerin aylık gelir düzeyi ile atılganlık düzeyi arasında istatistiksel olarak bir anlamlılık saptanmıştır. Aylık gelir arttıkça öğrencilerin atılganlık seviyesinin arttığı söylenebilir. Dinçer ve Öztunç'un çalışmasında, aylık gelir düzeyi ile atılganlık düzeyi arasında istatistiksel olarak bir anlamlılık saptanmamıştır.

Çalışmada öğrencilerin mezun oldukları (Düz lise, meslek lisesi ve Anadolu lisesi) liseye ile BSÖ, RAE, Özgecilik puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Dinçer ve Öztunç (2009) çalışmasında süper lise ve Anadolu lisesi mezunu olanların, düz lise ve meslek lisesinden mezun olan öğrencilerin BSÖ puan ortalamasından yüksek olduğu saptanmıştır.

Dinçer ve Öztunç ile Kahrıman'ın çalışmasında, araştırmada olduğu gibi öğrencilerin yaşadıkları yer ile BSÖ ve RAE puan ortalaması arasında

istatistiksel olarak bir anlamlılık saptanmıştır. Büyükşehirde yaşamış öğrencilerin, köy ve kasabada yaşayan öğrencilere göre daha yüksek benlik saygısına ve atılganlığa sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmada, 24-26 yaş aralığındaki öğrencilerin, 17-19 yaş aralığında olan öğrencilere göre daha yüksek RAE ve aile boyutlu özgecilik puanına sahip oldukları görülürken; Yılmaz ve Ekinci'nin çalışmasında yaş ile BSÖ ve RAE arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Arpacı vd. çalışmasında çalışmamızda olduğu gibi, öğrencilerin yaşları ile özgecilik davranışı arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Sonuç ve Öneriler

Öğrencilerin okul koşullarına uyum sağlayabilmeleri, sorunlarını çözebilmeleri ve gelecekte görev alacakları sektörün şartlarına uygun davranışlar geliştirebilmeleri, onların kendilerini geliştirmeleri ve mesleki gelişimleri açısından son derece önemlidir.

SHMYO'da öğrenim gören 288 öğrenci üzerinde gerçekleştirilen bu çalışmada, öğrencilerin özgecilik, atılganlık ve benlik saygısı düzeyleri belirlenmiş ve bu değişkenler arasında bir ilişki olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Öğrencilerin benlik saygısı ve özgecilik ile benlik saygısı ve atılganlık arasında yüksek derecede pozitif bir korelasyon ($p<0,01$); atılganlık ile özgecilik düzeyleri arasında pozitif bir korelasyon ($p<0,05$) saptanmıştır (Tablo 2).

2. Öğrencilerin benlik saygısı toplam puanının $61,11\pm 11,60$, atılganlık toplam puanının $19,18\pm 24,63$, özgecilik toplam puanının $63,92\pm 9,81$ olduğu saptanmıştır (Tablo 3).

3. Öğrencilerin okudukları bölümlere göre, toplam benlik saygısı, atılganlık ve özgecilik düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bununla birlikte, optisyenlik programı öğrencilerinin, yaşlı bakımı ve ilk ve acil yardım programı öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde sosyal boyutlu özgecilik davranışı (okul içi ve dışı etkinliklerine sıklıkla katılma, topluluklar içerisinde yer alma, gönüllü kuruluşlarda görev alma) sergiledikleri; yaşlı bakımı programı öğrencilerinin, optisyenlik

programı öğrencilerine göre daha yüksek oranda yardımseverlik boyutlu özgecilik davranışı (hayır kurumlarına bağışta bulunma, başkalarına yardım etme, elindeki paylaşma, hasta ve düşkünleri ziyaret etme) sergiledikleri saptanmıştır (Tablo 7).

4. Araştırmaya katılan 24-26 yaş aralığındaki öğrencilerin, 17-19 yaş aralığında olan öğrencilere göre; büyükşehirde yaşamış olan öğrencilerin, köy ve kasabada yaşamış öğrencilere göre; aylık gelirini yeterli bulan öğrencilerin, aylık gelirini yetersiz ve idare eder bulan öğrencilere göre daha atılgan ($p < 0.005$) oldukları görülmüştür (Tablo 8).

5. Üniversitesinden memnun olan öğrencilerin, memnun olmayan öğrencilere göre daha çok toplam özgecilik ile aile, sosyal ve sorumluluk boyutlarında özgecilik davranışı ($p < 0.005$) sergilediği saptanmıştır (Tablo 8).

6. 24-26 yaş grubunda yer alan öğrencilerin, 17-19 yaş aralığında olan öğrencilere göre aile boyutlu özgecilik, ilde yaşayan öğrencilerin büyükşehirde yaşayan öğrencilere göre daha fazla sosyal boyutlu özgecilik sergiledikleri saptanmıştır. Üniversitesinden memnun olmayan öğrencilerin benlik saygısı düzeyinin memnun olan öğrencilere göre daha yüksek ($p < 0.005$) olduğu da saptanmıştır (Tablo 8).

7. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyeti, öğrenim türü (normal, ikinci öğretim), mezun olduğu okul, yetiştiği aile tipi, anne ve babanın eğitim seviyesi, okuduğu bölümü seçme nedeni, okuduğu bölümden memnuniyet durumu değişkenleri ile benlik saygısı, atılganlık ve özgecilik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p > 0.005$).

SHMYO'ları sağlık alanında ara işgücü yetiştirmede önemli bir yere sahip olan eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlarda yapılan çalışma sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Araştırma bulguları SYO'larında (4 yıllık) yapılan çalışmalarla karşılaştırıldığında, arada farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların nedenleri olarak; iki okul arasındaki eğitim süresinin farklılığı, mezun olunan lise (sağlık meslek lisesi olma veya olmama durumu), SHMYO'daki bazı bölümlerin sağlık yönünün kısmı olması ve SYO okutulan hemşirelik mesleğinin araştırma konusu kavramlara içeriksel ve ilkesel olarak daha yakın olması gibi unsurlar sayılabilir.

Öğrencilerin benlik saygılarını yükseltmek, atılganlık ve özgecilik davranışlarını sergilemelerini sağlamak için eğitim kurumlarının, eğitimcilerin ve ailelerin çeşitli önlemler alması ve düzenlemeler yapması gerekmektedir. Bu önlemler şu şekilde sıralanabilir:

1. Üniversiteler, spor, sanat ve sosyal faaliyetlerin artırılmalı ve öğrencilerin bu alanlarda desteklenmelidir. Özellikle okullarda yapılan rehberlik etkinliklerinde bu konuyu destekleyen faaliyetlere yer verilmelidir. Bununla birlikte düşük benlik düzeyine sahip öğrenciler tarafından saptanmalı ve onlara gerekli destek sağlanmalıdır.

2. Eğitimciler, eğitim-öğretim faaliyetleri daha çok öğrencinin olumlu yönlerini vurgulamalı; eksiklerini ve yanlışlarını eleştirel bir yaklaşım yerine destekleyici ve olumlu bir iletişimle gidermeye çalışmalıdır. Bu anlamda öğrencilere değer verilmeli ve değerli olduğu kendisine de hissettirilmelidir.

3. Aileler, çocuklarını büyütürken uyguladıkları örseleyici davranışlar ve bu davranışların çocuklarına verdiği zarar ile ilgili eğitimler almalı, dışarıdan gelebilecek örseleyici davranışlara karşı da çocuklarını korumalı ve bu konularda bilinçlendirilmelidirler.

Kaynakça

- Adana, F., Aktaş B., Erdağı, S., Eliş S., Alkan, H., Uluman, Ö. (2009). Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu Öğrencilerinin Atılganlık Düzeylerinin Belirlenmesi, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 12: 2, Erzurum.
- Arpacı, P., Özmen, D. (2014). Hemşirelik Öğrencilerinin Özgeciklik ve Empatik Eğilim Düzeyleri ve Aralarındaki İlişki. HEAD. 2014; 11(3): 51-57
- Avcı, D., Aydın, D., Özbaşara, F. (2013). Hemşirelik Öğrencilerinde Empati -Özgeciklik İlişkisi ve Özgeci Davranışın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi Cilt:2 Sayı:2. Balıkesir.
- Banbal, G.,K. ve Taşocak, G. (2010). Hemşirelik Öğrencilerinin Özgeciklik Düzeyleri, Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Baydemir, C., Açıkgoz, A., Derince, D. Kaya, Y., Öngün, e., Kök, H.(2014). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinde Çocukluk Örselenme Yaşantılarının Benlik Saygısına Etkisi, 4. Ege Pediatri Hemşireliği Kongresi, İzmir.
- Çelebi E., Kargın M., Purtaş T., Tanyeri O.S (2013). Ebelik Bölümü Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Empatik Eğilim Düzeylerinin Belirlenmesi, 16. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi.
- Diñer F, ve Öztunç G (2009). Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı Ve Atılganlık Düzeyleri. 22-33: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi.
- Dönmez, A.(Çev.), Freedman, Jonathan L.; Sears, David. O.; Carlsmith, J. Merrill. Özgeciklik ve Olumlu Sosyal Davranış, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/518/6478.pdf>
- Eriş, Y., İkiz, F.E. (2013). Ergenlerin Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki ve Kişisel Değişkenlerin Etkileri, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/6 Spring 2013, p.179-193, Ankara.
- Eroğlu, F. (2000). Davranış Bilimleri, 4. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Freedman, Jonathan L.; Sears, David. O.; Carlsmith, J. Merrill, (1989). Sosyal Psikoloji, İstanbul.
- Güler, R. Uçar, H., Arifoğlu, B. (2011). Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Güney, S. (2009). Davranış Bilimleri, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kahriman, İ. (2005). Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Cumhuriyet Üniversitesi H.Y.O. Dergisi, 9 (1): 24 -32.
- Karadağ G. Güner İ. Çuhadar D. ve Uçan Ö. (2008). Gaziantep Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygıları, Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 3(7): 29-42.
- Koçak, B.T., Türkkın, N.Ü, Tuna, R. (2014). Hemşirelik Öğrencilerinin Girişkenlik Düzeyi İle Duyusal Emek Davranışı Arasındaki İlişki, Journal of Health and Nursing Management. 2014; 1(3): 123-129 | DOI: 10.5222/SHYD.2014.123
- Kutlu Y, Buzlu S, Sever A D, Batmaz M, Pektekin Ç. (1997). İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin 4 Yıllık Eğitim Süresi İçindeki Atılganlık Düzeyi ve Benlik Saygılarının Araştırılması. Int. IV. Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu; 10-12 Eylül 1997; Kıbrıs, KKTC. Çevik Matbaacılık: İstanbul; 1999. s.244 -249.
- Morgan, C. T., Karakaş, S., & Eski, R. (2009). Psikolojiye Giriş. Eğitim Kitabevi yayınları.

- Pehlivan, S., Lafçı D. (2014). Hemşirelik öğrencilerinin özgeçilim düzeyleri, Gaziantep Med J;20(1):29-34.
- Sevindik, T., Yeşil, G., Sevindik, F., Açık, Y. (2007). Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı İle Öz-Etkililik Yeterlik Arasındaki İlişki, E-journal of New World Sciences Academy 2007, Volume: 2, Number: 2, Article Number: B0002
- Torun S., Arslan S. (2012). Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Boyun Eğici Davranışlarının İncelenmesi, e-Cumhuriyet Tıp Dergisi (elektronik), ss.399-404, Sivas.
- Uğur, G.(1996).Üniversite Öğrencilerinde Atılganlık ile Beden Algısı İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniv. Sos. Bil. Enstitüsü, İzmir.
- Yazgan İnanç, B., Bilgin, M., Atıcı, M. (2009). Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi. Pegem Akademi, Ankara.
- Yılmaz S. ve Ekinci, (2001), M. Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyi Arasındaki İlişki. Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 2, Erzurum.
- Yöntem, M.K. ve İlhan, T. (2013), Benlik Kurguları ve Otantikliğin Özgeçilim Üzerindeki Yordayıcı Gücünün İncelenmesi, Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/8 Summer 2013, p. 2291-2302, Ankara.